

ים של מספרים

שטח המים הטריטוריאליים של מדינת ישראל הוא כ-4,000 קילומטר רבוע, שטח שגודלו כ-20 אחוז מהשטח היבשתי של המדינה. המים הכלכליים של ישראל (אזור שאינו שייך למדינה אך המדינה רשאית לנהל ולנצל את אוצרות הטבע שבו כראות עיניה), שבהם נמצאים קידוחי הגז הגדולים שנמצאו עד היום דוגמת תמר, דלית ולווייתן, משתרעים עד למחצית המרחק מקפריסין ושטחם גדול משטח המדינה עצמה. אורך קו החוף הרשמי לאורך הים התיכון הוא 197 קילומטר. 55 מיליון בני אדם רוחצים מדי שנה בחופים המוכרזים בישראל, שאורכם 17 קילומטר בלבד. בים הוכרו עד כה שבע שמורות טבע בשטח של כ-11 קילומטר רבוע, המהווים פחות מרבע אחוז מכל שטח הים של ישראל.

טבע. שמורות אלה מגנות על בתי הגידול של אזור הגאות והשפל ושל סביבת המים הרדודים, אך אינן מגנות על חלקים מייצגים של כלל הסביבה הימית בים התיכון הישראלי. כדי להגן על מערכות אקולוגיות מייצגות ועל מגוון המינים הביולוגי בסביבה הימית, גיבשה רשות הטבע והגנים תוכנית להכרזת שמורות טבע ימיות בהיקף של 20 אחוז מכלל שטח המים הריבוניים של ישראל בים התיכון, ולא להיתווספו גנים לאומיים שתכליתם הגנה על ערי החוף העתיקות, על נמליהן ועל אתרי מורשת נוספים בסביבת החוף או הים.

שבוע אדם וים

בד בבד נראה שהחשוב מכול הוא יצירת מודעות בקרב הציבור הרחב, משום שרק מודעות ופעילות ציבורית יבטיחו שגם הדורות הבאים יוכלו ליהנות מהים וממשאביו. כך נולד "שבוע אדם וים", המתקיים זו השנה השלישית בהובלת רשות הטבע והגנים ושטרתו לגייס את הציבור ולהחזיר אהבה לחופים ולים. במהלך סופי השבוע בחודש יוני (בתאריכים 5-13 ביוני) יתקיימו סיורים ופעילויות לציבור הרחב שבבסיסם לא רק הנאה ולמידה, אלא גם הכרה בכוחה של האחראיות האישית של כל אחד ואחת מאיתנו לשמירה על אוצרות הטבע שמציע הים. אנו מקווים כי מודעות ציבורית תביא לשינוי אמיתי ביחס לסביבה החופית ולסביבה הימית בקרב מקבלי ההחלטות. השאיפה היא כי הכלכלה הימית (כמו קידוחי גז ונפט, התפלה ועוד) תהיה "כלכלה כחולה", בדומה לכלכלה ה"ירוקה" שאנו שואפים לה ביבשה, שהרי הים והחיים שבו זקוקים לשימור ולהגנה בדיוק כמו היבשה.

ד"ר רות יהל - אקולוגית ימית, חטיבת המדע, רשות הטבע והגנים

צילום דורון ניסים

חלון לים התיכון

מהו ייחודו של הים התיכון, מהי חשיבותו לחיים שבו ושסביבו וכיצד הכרזת שמורות טבע ימיות ואירועים להעלאת מודעות ציבורית כמו "שבוע אדם וים" מסייעים בשמירה על המשאב הימי. אדם, ים ומה שביניהם
מאת: ד"ר רות יהל

והים עצמו הפך לכלי קיבול להזרמות של שפכים עירוניים ושל שפכי תעשייה. השימושים השונים במשאב הימי פוגעים במערכות האקולוגיות ובמגוון הביולוגי שמקיימים את האיזון העדין בים, בחוף ובמפגש ביניהם.

שומרים על הים

על פני היבשה אנו מתענגים על "ריאות ירוקות" - אזורים שהטבע בהם מוגן. ומה באשר לים? האם הים אינו זכאי ל"ריאות כחולות" משל עצמו? מול חופי ישראל הוכרו שבע שמורות טבע ימיות הכוללות את איי חוף דור ומעגן מיכאל, איי חוף ראש הנקרה וסביבתם, שמורת ים דור-הבונים, שמורת ים אבטח (מול חוף ניצנים), שמורת ים גדור (בים בין אולגה למכמורת), שמורת ים שקמה (מול חוף זיקים) ושמורת שקמונה (מול החלק הדרומי של חיפה). ואולם, שטחן הכולל אינו מגיע לרבע אחוז משטח המים הריבוניים של ישראל, לעומת יותר מ-20 אחוז משטח היבשה בישראל המוכרז כשמורות

בתי גידול אלה מאוכלסים בחברה עשירה של אורגניזמים. והאזור הפלאגי - בית הגידול של המים הפתוחים, המכיל את עיקר החי בים ובו מתרחשים רוב התהליכים האקולוגיים. לא נגלה לכם סוד אם נספר כי ברמה הכלל-עולמית, כמחצית מהממץ המיוצר על פני כדור הארץ - מקורו בים. והכחול האדיר הזה, התופס כ-70 אחוז משטח כדור הארץ, פועל גם כמנגנון המרכזי לוויסות האקלים על פני הגלובוס, לקביעת הרכב האטמוספירה ול"בליעת" עודפי הפחמן הנפלטים אליה. מאז ומתמיד היו הסביבה החופית והסביבה הימית גם מקום מפגש בין האדם לטבע, ומגוון השימושים האנושיים בים ובסביבה החופית הוא עצום - משימושים מסחריים ותעשייתיים כגון דיג, דרך התפלת מי שתייה, נמלים, תחנות כוח, בניית איים מלאכותיים וקידוחי נפט וגז ועד שימושי פנאי ונופש כגון חופי רחצה, צלילה, ספורט ימי, מרינות ומעגנות. בעשורים האחרונים הפכה קרקעית הים גם למצע לצינורות ולכלבים,

במבט מרחוק הוא נראה לנו כחול ואחיד, אך הים התיכון הוא עולם שלם ומרתק, בעל שלושה מאפיינים מרכזיים: גודל עצום, מגוון ביולוגי עשיר ושימושים רבים. הים התיכון הוא בית גידול טבעי למאות מיני דגים ולבעלי חיים אחרים וכן ספק של מזון, של נתיבי תחבורה, של אנרגיה ושל מקום בילוי לבני האדם. במי הים התיכון ובקרקעיתו יש מגוון מינים עשיר הכולל מאות מיני דגים, אלפי מינים של חסרי חוליות וכן מינים שונים של צומח, של זוחלים (צבי ים) ושל יונקים ימיים (דולפינים וכלבי ים נדירים). מגוון היצורים בים התיכון קיים הודות לקרקעיתו הלא אחידה, שאופייה המשתנה יצר בתי גידול ייחודיים: בתי גידול בעלי תשתית רכה - קרקעית עשויה חול נודד ומאפיינת את רוב השטח הימי הרדוד (עד לכ-30 מטר עומק). תשתית רכה נפוצה יותר ככל שמדרימים. בתי גידול בעלי קרקעית קשה - רכסי כורכר הממוקמים על קו המים או מתחת לפני הים. כמסלעים מיוצבים.